

O'ZBEKISTON
YOSHLAR
ITTIFOQI

Tursunoy SODIQOVA

OILA ILMI

Tursunoy Sodiqova

OILA ILMI

Yoshlar nashriyot uyi
Toshkent – 2018

UO‘K 173

KBK 87.7

S 75

Tuzuvchi:
Begmat Ochilov

Taqrizchilar:
Shuxrat Jalilov,
“Nuroni” jamg‘armasi
Respublika boshqaruvi raisi

Qahramon Quronboyev
O‘zbekiston Yoshlar ittifoqi
Markaziy Kengashi raisi

Sodiqova, Tursunoy

Oila ilmi. T. Sodiqova / Toshkent: Yoshlar nashriyoti uyi, –
2018. – 144 b.

Taniqli ijodkor Tursunoy Sodiqovanning ushbu kitobi oila mavzusida. Kuyovlik ilmi, kelinlik ilmi, qaynotalik ilmi, qaynonalik ilmi haqida ta’sirchan tushunchalar beradi. Muallifning mazkur asari keng kitobxonlar ommasiga mo’ljallangan.

UO‘K 173
KBK 87.7

ISBN 978-9943-5318-6-4

© Yoshlar nashriyot
uyi, 2018

OILA JAMIYAT TAYANCHI

Farzandlarimiz onggida ona Vatanga muhabbat tuyg'usi oilada, yashab turgan mahallada shakllanadi. Mamlakatning ertangi kuni tinch va obod bo'lishi, avvalambor, o'sib-unayotgan bolalarimizga bog'liq. Qaysi oilada, qaysi mahallada tarbiya yaxshi yo'lga qo'yilar ekan, o'sha oila hamda mahalla gullab-yashnaydi.

Oila, odob-axloq va ta'lim-tarbiyaga e'tibor bizning qon-qonimizga singib ketgan burchdir. Xalqimizga xos "Bir bolaga yetti qo'shni ota-ona" degan ibratli maqol ham farzand tarbiyasi, oilaparvarlik biz uchun nechog'lik muhim ekanini bildiradi. Mahalla ahli, ayniqsa, keksalar ko'chada nobop ish qilayotgan bola oldidan hech qachon beparvo o'tib ketmagan, shu zahoti tanbeh berib, to'g'ri yo'lga solgan.

Sir emas, XXI asrda turfa xil hayot tarzi, turli g'oyalar o'rtasidagi raqobat kuchaydi. Hozirgi kunda ko'plab g'arazli maqsadlarni amalga oshirish uchun zimdan olib borilayotgan fitnalar ba'zi millatlar o'zligini yo'qotishiga qaratilganini sezish qiyin emas. Bu jarayonda asosiy e'tibor muayyan hududni emas, balki inson ongini egalashga yo'naltirilgan. Shu ma'noda, bugun oila instituti zimmasida o'ta mas'uliyatli vazifalar turibdi.

Elimizning sevimli ijodkori, yoshlarning dono maslahatgo'yi marhum Tursunoy Sodiqovani bilmagan, uning ohanraboday o'ziga tortuvchi maqolalarini o'qib zavqlanmagan kishi yurtimizda topilmasa kerak. Ayniqsa, ijodkorning oila, ota-ona, farzand tarbiyasi, ayol va erkakning oiladagi vazifalari xususidagi kitoblari hanuz katta

qiziqish bilan mutolaa qilinadi, desam, xato bo'lmaydi.

Qo'lingizdagi kitob "Nuroniylar" jamg'armasi respublika Boshqaruvi hamda O'zbekiston yoshlar ittifoqi Markaziy Kengashi hamkorligida marhum ijodkor T. Sodiqovning turli yillarda nashr etilgan "Qaynotalik ilmi", "Qaynonalik ilmi", "Kuyovlik ilmi", "Kelinlik ilmi" kabi risolalari asosida tayyorlanib, chop etildi. Ushbu mo'jaz asar oila atalmish muqaddas qo'rg'onning maqsad va vazifalarini chuqurroq anglashga yaqindan yordam berishiga ishonchim komil.

Eng muhimi, kitob yurtimiz viloyatlari markazlari, tuman va shaharlarda qad rostlagan "Nuroniylar mas-kani" javonlaridan muqim joy olib, jamiyat hayotida faol va jonkuyar bo'lgan keksalarimizning ma'naviy dunyo-sini yanada boyitishga xizmat qiladi, degan umiddamiz.

Shuxrat Jalilov,
"Nuroniylar" jamg'armasi
Respublika boshqaruvi raisi.

Qahramon Quronboyev
O'zbekiston Yoshlar ittifoqi
Markaziy Kengashi raisi.

OTALIK MAS'ULIYATI

Birinchi duo

– “Uvali-juvali bo'lsin, o'zidan ko'paysin!”

Chaqaloqqa dunyoga kelgan zahoti beriladigan birinchi duo shu! Bandaki bor, bag'ir berib tilagani – farzand. U tug'ilgan zahoti oyog'ing zaminga mahkam joylashganday bo'ladi. Darvoqye, kishini bu dunyoga bog'lab turadigan jon rishtasi ham u. Unda o'z hidingsni tuyasan, naq o'zingning takroringsni ko'rasan, u sening davoming, insoniyat zanjiri uzilib qolmasligi uchun, joningdan yasab, ismingni yozib qo'shayotgan halqang! Bolangga ko'zing tushgan zahoti ko'nglingga ishq tushadi. Ota-ona uchun bola jami borliqdan ortiqdir. Dunyoning hamma rangi, hamma ta'mini unga ilina boshlaysan. Bamisli bo'g'zidagi yemakni bolasiga tutgan qush kabi, o'z nafsing, manfaating chetga surilib, shu bir parcha et birinchi o'ringa chiqadi va bori-budingni unga tasadduq qilishga tayyor turasan!

Bolaning sharofatini ko'rdingmi, o'g'lonim! Shugina go'dak tufayli, sen biron uchun kuyishday buyuk fazilatga ega bo'lmoqdasan, senda fidoyilik bino bo'lmoqda, bu yuksalishdir, bu ulug'lanishdir, bolajon!

Seni ulug'lik sari yo'llagan shu otaliging muborak bo'lsin! Farzand tufayli vujudga kelayotgan yangi sulolaga sardorliging muborak bo'lsin!

Niyat qilishni bilish ham ibodat!

“Hamma narsa niyatga bog'liqdir” deyiladi Qur'oni karimda. Ota bo'lgan zahoting niyatni baland ol! O'g'lo-

nim, niyat qilishni bilish ham ibodat! Yaxshi tilak sendan taralayotgan sharofatli nur. Bu nur o'zingni ham, bolangni ham nurlantiradi, xujayralarida qutlug' amallar una boshlaydi. "Niyat ketgan-da!" degan gapni eshitgansan. Ota-ona tilagi, duosi bolaning qismat yo'llarini belgilashi mumkin.

Tog'larga qarab, Yaratgandan bolangga tog'larday oriyat tila! Bog'larga qarab, fe'llariga sahovat tila! Hayotning eng chiroyli tomonlarini top va bolangning qismatiga o'shalarni ilin! Yaxshilarni ziyorat qil, ismlarini ko'chirib, bolangga qo'y, fothalarini ol. Tulporlarga qarab, o'g'lim chavandoz bo'ladi degin! Osmonlarga bobiqib, qizim oyday to'ladi degin! Yaxshilarni qidirib qol, bolangni qo'shgani! Atrofingni tuzashga tush, ko'zlarini quvontirgani! Teraklarni ekib tashla, imoratlar solgani! O'g'lonim, bolang- sening isming bilan tug'ilgan bir yangi mamlakat, sozlan, yaxshilan, kuchlan, dunyo bo'lib uni kutib olgani!

Bolang - dunyoning bo'lagi

Farzand ko'rgan zahoting Yaratgandan ixlos bilan so'ragin, seni otalikka munosib etsin! Ota bo'lmoq uchun senga ma'naviy huquq bersin! Bolang ham sening misolingda haqiqiy otani topsin! Tug'ilgan har bir go'dak bu ko'hna dunyoning yangi bir bo'lagi, sen esa uning sifatiga javob beradigan egasisan. Agar egalikni o'rniga qo'ya olsang, dunyoning shu bo'lagi yashnab-yarqiraydi, odamlarning roziligini olasan. Ammo otalikni uddalay olmasang, bolang jamiyatga kasallik bo'lib kirib boradi. Bir betarbiya odam tufayli, dunyoning bir parchasi ziyon ko'radi. Unda sen zararkunanda nasl bergan shumqadam sifatida nazardan qolasan. U kundan Xudoning o'zi asrasin!

O'g'lonim, qo'lingdagi go'dakni senga ishonib topshirilgan JAMIYAT deb bilgin, DUNYO deb ehtiyotini qil!

Bolang ko'rib turibdi!

Onam hikoya qilgandilar: bir ayol bolasi olti oylik paytida qo'lidagi uzugini yo'qotib qo'yadi. Bola to'rt-besh yosh bo'lgach, gap oralab, o'sha uzuk yana eslanadi. Shunda bola ziyrak tortadi-da, "Uzuk mana bu yerda" deb avrazni (toshkentliklar "xannik"deydilar) ko'rsatadi. Kovlab, uzukni o'sha yerdan topadilar. Qadimda avraz hammaning uyida bo'lgan, poygakning bir chetidan o'ra qazilib, tangaday ko'zi qolguncha chiroyli suvab berkitilgan va u yerdan bet-qo'l yuvish uchun foydalanilgan. Taajjubki, bola olti oylik chaqaloq paytida o'ynab otib yuborgan narsasini qayerga tushganini eslab qolgan!

O'g'lonim, ota bo'ldingmi, xushyor bo'! Ro'parangdagi bola emas, yoqimtoy dushman – hamma yaxshi-yomoningni xotira tasmasiga bexato yozib boradi!

Avval o'zingni risolaga solmasang bo'lmaydi!

To'nglik, baqirib-chaqirib gapirish ko'proq erkaklarga xosdir. Bilib qo'yki, bolani "Ha, bu bola-da, nima ni bilardi?" deb bo'lmaydi, hatto mushtdek bolada ham tahlil-tafakkur va kayfiyat bor. E'tibor bersang, qo'l cho'zilgani bilan bola hammaga ham boravermaydi, xush ko'rinsanggina kulib qaraydi. Uning yig'isi, injiqliklari-bari senga, atrofga bo'lgan e'tirozlaridir. Kayfiyating qanday tursa, bolaga shunday yuzlanishga aslo haqqing yo'q. Oldin o'zingni majburlab bo'lsa-da risolaga solib, unga botmaydigan tarzda muomala qilish zarur.

O'g'lonim, o'zing xolis ayt, senda qachon siqiladigan, uyga kirging kelmaydigan, ota-onangni bot-bot

yomon ko'radigan holatlaring bo'lgan? Qachonki, o'rni kelsa- kelmasa, jahl bilan senga baqirganlarida, er-xotin urishib turib, seni ham siltab yuborganlarida, holating bilan hisoblashmay tanbeh berganlarida! Shunday emasmi? O'shalarni esla va bolangga bilib muomala qil. Qulog'ingda qolsin, ota-onasidan chiroyli muomala ko'rmay o'sgan bola katta bo'lsa, johil, bemehr odamga aylanadi, bundaylardan faqat baxtsizlik tarqaydi, o'g'lim!

Nasihating qachon o'tmay qoladi?

O'zini tutolmay, ayoliga qo'l ko'tarayotgan yoki og'zidan bodi kirib-shodi chiqib so'kinayotgan erkakni yaxshilab kuzat. Undan ozor yeyayotganning ahvolini ko'r. Atrofdan olayotgan qarg'ishlariga guvoh bo'! Va uning o'rniga bir zum o'zingni qo'y, tasavvur qilki, shu sen! Hamda bu kepatangni bolang ko'rib turibdi deydik!

O'g'lonim, agar bolangning ro'parasida shu ko'yg'a bir marta tushgan bo'lsang ham, kezi kelib, unga nasihat qilolmay qolasan! Aybini aytding deguncha, ichida us-tingdan kulaveradi. Ko'zlari "o'zing-chi?" deb turaveradi! Seni hurmat qilmay qo'ydimi, unga nasihating toshga suv sepganday gap! Qani ayt-chi, o'zingning bolangni o'zing yetaklay olmasang, kim bo'lding endi?!

Farzandli bo'lish aziyatli bo'lishdir

Bizda otalarining ishini ko'rsatib, bolalarini tarbiyalab kelganlar. Bu ona uchun, ayniqsa, faxr bo'lgan. Bolang haqida havas bilan "ota o'g'il" desalar, ota uchun ham har qanday mukofotdan yuqoridir! "Otlar o'rnini toylar bossin" deydi xalq. Ilohim, hamisha shunday bo'lsin!

Atrofdagi hamma yaxshi odamlar yaxshi insonlarning farzandlaridir. Ammo gohida tuppa-tuzuk oila va

durust hisoblangan kishilarning bolalarini noma'qul yo'llarda ko'rib qolamiz. Nega shunday?

Masalan, o'zlari xo'p yaxshi inson-u, ammo ichkilikka ruju qo'yganlar xususida: mast holatda, hatto keksa onasi-yu bolasiga beodob baqirayotgan, idish-tavoq sindirayotgan erkakni, o'zini yo'qotib, jo'ralari o'likday ko'tarib kirayotgan yoki uyida ham, mehmondorchilikda ham beo'lchov ichganidan har gal behuzur bo'lib, boshini paqirdan ko'tarolmay qoladigan erkakni bir zum o'zing deb bil va bolalarim ko'rib turibdi deb faraz qil! O'g'lonim, qani ayt-chi, erta-indin yaxshi ko'rgan o'g'ling ro'parangda, elning oldida shu basharada tursa, iztirob chekmaysanmi? Yoki shu turishdagi odamga kipriklaringga qo'yib o'stirgan qizing yo'liqishini istarmiding?

Farzandli bo'lish aziyatli bo'lish demakdir! Ya'ni: ming fe'ling yaxshi bo'lib, bittasi chatoq bo'lsa ham kuning qaltis! Qaltisligi shuki, seni kuzatib, izma-iz o'sib kelayotgan bolang talay fazling bir chetda qolib, o'sha birgina xatoingni ilib olishi mumkin. Sening mingta yaxshi tomoning unutilib, birgina xatoing bolangga ko'chib tursa, birgina ichib qo'yishing bir umr yiqqan ilm-u tajribang va husni kamolingni beobro'qilsa, ahli ayolingga yedirayotgan bisyor rizq-u, kiydirayotgan kimhob-u atlasingni tatittirmasa, alam qilmaydimi?!

Ota bo'lgan o'g'lon, qo'rq, bitta xato ish qilishdan ham qo'rq, bolang ko'rib turibdi!

Farzandlaringga rahm qil!

Bolalaringga faqat halol luqmani yedir! Mehnating-rozilik bilan berilgan haqnigina ol. Bilgil, birovning haqi, norozi qilib olingan mol o'zingga ziyon keltirmaydi, ammo bolangning bittasini o'g'ri qiladi, kazzob qiladi yoki yaxshi bir bolangni fojiaga yo'liqtiradi! Farzandlaringga rahm qil, o'g'lonim!

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/3551> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/3551> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/3551>